

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԵՏՔՈՎ

ՍԻՐՈՅ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ.

ԳԼ. Ա.

Վիրջինիա Պեջը երկու լացող աղջիկներին հարևան սենեակը տարաւ: Հռաքէլը մի քիչ ջուր խմեց ու շուտով հանդարտուեց, իսկ մինչև հոգու խորքը յուզուած թշուառ աղջիկը շարունակում էր լալ, և որքան Վերջինիան ու Հռաքէլը մխիթարում ու փայփայում էին նրան, այնքան աւելի ու աւելի էր յուզւում ու հեկեկում:

— Թողէք ինձ ... ես վատ, ես զգուելի ... Մի կպէք ինձ: Դուք մաքուր էք: Ես ձեզ կը կեղտոտեմ: Դուք չգիտէք, թէ ես ինչ տեսակ ճահճի մէջ եմ ընկղմուած: Ձէ որ ես ընկած ...

— Մոռացէք այդ ամենը, — մխիթարում էր նրան Վիրջինիան, շոյելով նրա մազերը: — Դուք ոչ զգուելի էք և ոչ էլ ընկած. դուք մի խեղճ ու թշուառ աղջիկ էք, երեսի վրայ ձգուած ու անօգնական մի երեխայ:

— Ոչ, — հեծկլտում էր խեղճ աղջիկը, — ես փչացած եմ: Մենք բոլորս այստեղ՝ Ուղիղ Անկիւնում նման ենք բորոտների: Ինքներս փտում ենք և ուրիշներին վարակում:

— Այդ կանցնի: Յաւին կարելի է դարման անել, — հանգստացնում էր նրան Հռաքէլը: — Փրկիչը բժշկում էր բորոտներին ևս: Նա նոյն իսկ մեռելներին յարութիւն էր տալիս: Ոչ միայն մարմնով մեռածներին, ինչպէս օրինակ Ղազարոսին, Յայրոսի աղջկան, այլ և հոգով մեռածներին: Յիշեցէք մեղաւոր կնոջը փարիսեցի Սիմոնի տանը, մաքսաւոր Զաքէոսին, աջակողմեան աւազակին խաչի վրայ: Բժիշկներն ասում են, թէ երբէք չպէտք է յուսահատուել հիւանդի անկողնու մօտ: Ով դիտէ, թէ ինչ կենսական

ոյժեր են թաքնուած մարդու կազմուածքի մէջ: Կարծում էք թէ մահը անխուսափելի է, և յանկարծ կատարուում է մի հրաշք, ճգնաժամը անցնում է անվտանգ, և մահուան դատապարտուած հիւանդը առողջանում է: Նոյնն է նաև հոգով հիւանդների կամ, ինչպէս դուք ձեզ անուանեցիք, բարոյական բորոտների նկատմամբ: Մենք հէնց նրա համար ենք դալիս այստեղ, որ հաւատում ենք, թէ մարդկային հոգին այնպիսի զօրութիւն անի, որ կարող է նոյն իսկ ճահճի յատակից վեր բարձրացնել ընկածին: Գլխաւորն այն է, թէ արդեօք անկեղծօրէն ուղծւում էք դուրս գալ այդ տղմից, որի մէջ կամայ—ակամայ խրուել էք:

Այո, ուղում եմ, վազուց է որ ուղում եմ, բայց ուժերս չեն ներում: Քանի քանի անգամ ինձ համար անտանելի է դարձել իմ կեանքի տիղմը, փորձել եմ դուրս գալ նրա միջից և սակայն, որպէս թոյլ տաքերով հիւանդը սայթաքող ճանապարհի վրայ, նորից վայր եմ ընկել ու աւելի խորը իջել:

—Մենք ձեզ կօգնենք: Մենք կը բռնենք ձեր ձեռքերից և ճահճից հանելով հաստատուն ճանապարհի վրայ կը դնենք ձեզ,—ասում էր Վիրջինիան:

—Ասացէք, դուք այստեղ՝ «Ուղիղ Անկիւնում» որեէ ազգական ունիք: Ո՞րտեղ էք բնակուում և ի՞նչ է ձեր անունը:

—Իմ անունն է Աննա Կրօս: Ես բոլորովին մենակ եմ: Հօրս չեմ յիշում, իսկ մայրս մեռել է վեց տարի առաջ: Մայրս սատիկ խմում էր, նրան գտել էին փողոցում մեռած դրութեան մէջ:

Վիրջինիան շարունակում էր շոյել նրա գլուխը, իսկ Հռաքէլը քնքշաբար գրկեց նրան ու պինդ համբուրեց ճակատը:

Հաղիւ հանդարտուած Աննա Կրօսը կրկին սկսեց հեկեկալ, սակայն այս անգամ ոչ թէ վշտի ու յուսահատութեան արցունքներ էին, այլ քնքոյշ սիրոյ պատճառած խաղաղ ուրախութեան:

—Այժմ ի՞նչ պէտք է անել,—հարցրեց Հռաքէլը Վիր-

ջինիային, — Աննային այստեղ՝ «Ուղիղ Անկիւնում» չի կարելի թողնել:

«Ուղիղ Անկիւն» խօսքի վրայ Աննան ցնցուեց և երեխայի պէս մեկնելով ձեռքերը, ազերսանքով ասաց.

— Այո, այստեղ չի կարելի, այստեղ սոսկալի է. Տարէք ինձ այստեղից:

— Մի վախենաք, սիրելիս, — հանգստացրեց նրան Վիրջինիան. — ես առ այժմ ձեզ կը տանեմ ինձ մօտ, իսկ յետոյ կը տեսնենք:

Զսպասելով ժողովի վերջին՝ աղջիկները ճանապարհընկան դէպի տուն: Ժանապարհին Աննան ու Վիրջինիան ոչ մի խօսք չփոխանակեցին: Նրանք խորասուզուած էին իրենց մտքերի մէջ: Աննային այնպէս էր թուում, որ բոլոր անցած դարձածը առաջօր մի երևոյթ էր և ոչ թէ իրականութիւն: Նա վախենում էր, որ իրեն պատահած փոփոխութիւնը շատ կարճատեւ լինի, կրկին երեսի վրայ թողնուի ու նախկին տղմի մէջ խորասուզուի:

Վիրջինիան ևս լուռ էր: Նա մտածում էր տատի հետ ունենալիք խօսակցութեան մասին: Անշուշտ առտը լսել անդամ չի ուզեցնալու Աննա Կրօսի մասին: Նա պէտք է վրդովուի, տաքանայ և պահանջէ բերած աղջկան անմիջապէս հեռացնել տանից: Ի՞նչ պէտք է անէր: Աննա Կրօսին անօգնական թողնել չի կարելի: Իսկ հակառակ տատի կամքին պահել նրան տանը նոյնպէս չի կարելի:

Մէկին բարիք անելով, չպէտք է վշտացնել մի ուրիշին, — մտածում էր Վիրջինիան: — Բարի գործը պէտք է միանգամայն հեռու լինի վիշտ, վիրաւորանք ու զայրոյթ պատճառելուց: Եւ յիշուի, մէկին քնքշաբար գրկելով ու կրծքիս սեղմելով, ի՞նչ իրաւունքով պէտք է մի ուրիշին կոպտութեամբ դէն հրեմ ինձնից: Միթէ ես պարտաւոր չեմ հաւասարապէս բարի և հեզ լինելու դէպի ամեն ոք, լինի դա բարի թէ չար, քնքոյշ թէ կոպիտ:

Հէնց այս Աննա Կրօսը, որին ես իմ հովանաւորութեան տակ եմ առել, հօ մի սուրբ չէ, բայց և այնպէս ես նրան չեմ հայհոյում, չեմ յանդիմանում, այլ փաղաք-

չանքով, սիրով աշխատում եմ բարոյապէս բարձրացնել ու մաքրել նրան։ Ինչո՞ւ նոյն եղանակով չվարուեմ նաև տառիս հետ։

Ուստի և, վճռեց Վիրջինիան, քան թէ վիճեմ տառիս հետ ու մեղադրեմ նրան անարդարութեան ու խտուածեան մէջ, աւելի լաւ է, աշխատեմ սիրով դրդել նրան, որ խղճայ թշուառ Աննային ու պատասպարէ նրան։

Այս սրուշմամբ Վիրջինիան Աննա Կրօսի հետ տուն հասաւ։ Տատը կանգնած էր պատուհանի առաջ և նայում էր դէպի փողոց։

Վիրջինիան դեռ չէր հանուել, երբ նրան տառի մօտ կանչեցին։

— Այդ ո՞ւմ հետ ես եկել, — խտուածեամբ հարցրեց տատը Վիրջինիային, հէնց որ նա ներս մտաւ։ — Հետդ ո՞ւմ ես բերել։

— Դա Աննա Կրօսն է, մի աղջիկ ...

— Ես անունը չեմ հարցնում, — ընդհատեց տատը, — ինձ համար մէկ է Կրօս ես անուանում դրան թէ Ռոսս։ Ասա խնդրեմ, որտեղից բերիր դրան։ Լաւ աղջիկ ես դըտել։ Էլ պակաս տեղ չունի, լաւ ընկերուհի ես գտել բեզ համար։ Ի՞նչպէս դու չամաչեցիր՝ նրա հետ միասին կառք նստել։ Դու մեզ ամենքիս կը խայտառակես։

— Համբերիր, սիրելի տառի, — հեղուածեամբ ասաց Վիրջինիան, համբուրելով նրա ձեռքը։ — Նա իմ ընկերուհին չէ, այլ մի խեղճ ողորմելի աղջիկ է, որին պէտք է օգնել։ Նա միանգամայն արժանի է կարեկցութեան. նրան տրտել են, օտի տակ են տուել մարդիկ։ Ես կարծում եմ, որ երբ մէկը գոթախտութեան մէջ է ու տանջւում է, չպէտք է մտածել, թէ նա ի՞նչ է, այլ թէ ի՞նչ պէտք է օգնել նրան։

— Բայց ի՞նչու դու նրան հետդ բերիր քաղաքի միջով։ Ի՞նչու դու չասացիր նրան, որ յետոյ գայ, եթէ անպատճառ ուղղում էիր, որ նա այստեղ լինի։ Ի՞նչ կը մտածեն քո մասին մեր ծանօթները, որոնք կարող են տեսած լինել քեզ այդ աղջկայ հետ միասին։ Այս ի՞նչ

խայտառակութիւն է:

— Ի՞նչ խայտառակութեան բան կայ այստեղ, սիրելի տատի,— հարցրեց նորից Վիրջինիան, շոյելով տատի ձեռքերը: — Երևակայիր, ձմեռը սաստիկ ցրտին սահնակով անցնում ես մենակ և քաղաքից դուրս պատահում ես ձիւնի վրայ ընկած մի հարբած գիւղացու կամ հէնց թէկուզ այս Աննա Կրոսին: Չէ՞ որ դու չես թողնիլ, որ նա սառչի. չես ասիլ, «ես յետոյ մարդ կուղարկեմ» նրա յետեից: Դու նրան կը վերցնես քեզ հետ, կը հրամայես քշել դէպի տուն, որտեղ կարելի կը լինի նրան տաքացնել և քեզ չի վրդովիլ այն միտքը, թէ ի՞նչ կը մտածեն ճանապարհին պատահաբար քեզ հանդիպող ծանօթներդ: Նոյնն է և Աննա Կրոսի դէպքը: Երկար տարիների հոգեւոր թմրութիւնից յետոյ խեղճ աղջկայ մէջ անսպասելի կերպով զարթել է գիտակցութիւնը, բորբոքուել է աստուածային, ըստ երևութին, հանգած կայծը: Այսպիսի դէպքում դանդաղել, գործը յետաձգել չի կարելի. վտանգաւոր է արթնացած խիղճը նոյն իսկ մի քանի ժամով մենակ թողնել: Թոյլ բռնկումը առանց օգնութեան մնալով կարող է հանգչել: Պէտք է շտապել բարի գործով օգնութեան հասնել: Իսկ այն որ ասում ես թէ ամօթ է, ես կարծում եմ, որ ամօթը ոչ թէ մի այդպիսի աղջկայ հետ կառքով զննան է, այլ ընկածի մօտից, առանց նրան օգնութեան ձեռք մեկնելու, անուշադիր անցնելը: Ես հաւատացած եմ, որ դու ինքդ քեզ ու քեզ դատելով, կը համաձայնես, որ ես պարտաւոր էի բերելու խեղճ աղջկան մեզ մօտ:

— Ի՞նչպէս,— զայրացած ասաց տատը. — նա ... Այդ Կրոսը ... Այստեղ ... Մեր տանը ապրի, Խելքդ հօ չես կորցրել:

— Լաւ, այստեղ սարսափելի ի՞նչ բան կայ, իմ բարի տատի,— հանգստացնում էր նրան Վիրջինիան: — Ինչո՞ւ այդպէս վախեցար:

— Ինչո՞ւ տուն բերել դրան, ասան ինձ խնդրեմ,— շարունակում էր զայրացած տատը: — Միթէ քաղաքում

քիչ ապաստարաններ, աստուածահաճոյ հիմնարկութիւններ կան, որտեղ կարելի էր տեղաւորել նրան մինչև ուղղուելը: Աւղձւմ ես օգնել նրան: Փոյ տուր նրան, տեղաւորիր ապաստարանում, բայց այստեղ պահելը ինչ միտք ունի, ինչի համար են այդ ծայրայեղութիւնները, Խնչ ընկերութիւն պէտք է անի նա քեզ, ինչ պէտք է սովորես նրանից:

—Սովորելու շատ բան կայ նրանից,—մտածկոտ լըրջութեամբ ասաց Վիրջինիան:—Ամենից առաջ կարող եմ սովորել թէ ինչպէս պէտք է սիրել մարդուն, կարեկցել ընկերին ոչ թէ միայն խօսքով, այլ և գործով: Մենք բոլորս, տանի, այդ նկատմամբ շատ տգէտ ենք: Ասումն են, սով ծովով չէ ճանապարհորդել, նա իսկական երկիւղ չի զգացել, նա ի սրտէ Աստուծուն չի աղօթել: Ես կարծում եմ, նոյնքան ուղիղ կը լինի ասել, թէ ով ի մօտոյ մարդկային վիշտ ու տանջանք չի տեսել, նա դէպի մարդը իսկական կարեկցութիւն, կենդանի սէր ունենալ չի կարող: Թրինակ, հէնց իմ մէջ ինչ սէր կայ դէպի մարդիկ: Ուրիշների հետ միասին ես ևս խոստացայ Քրիստոսի հետքով գնալու, իմ անձն ու միջոցները Աստուծոյ գործին նուիրելու, այն ինչ, չդիտեմ նոյն իսկ, թէ այդ ինչպէս պէտք է անել: Ահա քանի ժամանակ է տանջուում եմ, մտածում եմ ու մտմտում և մի բանի հասնել չեմ կարողանում: Բայց չէ որ, տառի, այսպէս տանջուում եմ ոչ թէ մենակ ես, այլ ինձ նման հարիւրաւոր, հազարաւոր աղջիկներ: Միթէ բոլոր աղջիկներին էլ հաւասարապէս զբաղեցնում ու կատարեալ գոհացումն են պատճառում սովորական այցելութիւնները, ընդունելութիւններն ու երեկոյթները: Կան և կենդանի հոգիներ: Նրանք տառապում են կուշտ կեանքի դատարկութիւնից, կենդանի գործի են տենչում, սակայն թէ ինչպէս պէտք է գործի ձեռնարկեն՝ չգիտեն: Մենք, հարուստ ու բարձր դասակարգի աղջիկներս, կարծես ապրում ենք մի ինչ որ բարձրութեան վրայ կախարդուած գղեակում, որտեղից մարդկանց մեծամասնութեան սովորական կեանքը երևում է

միմիայն շատ աղօտ կերպով և ուր հասնում է ներքևից մի շատ խուլ ազմուկ ու հեծեծանք։ Իսկ ռվ է հեծում և ինչո՞ւ... Ո՞ւմ պէտք է օգնել և ինչո՞վ, անյայտ է մեզ։ Մարդկային տանջանքի, ծայրայեղ աղքատութեան, հոգեւոր թմրութեան ու յուսահատութեան գիրքը մեզ շատ քիչ է ծանօթ։ Մենք նման ենք ջերմոցում բուսած ծաղկի, պաշտպանուած եղանակի խստութիւններից, միմիայն լսելով գիտենք, ինչ է ձիւնը, երաշտը, կարկուտն ու ցուրտը...

— Իմ սիրելի տատի, — Վիրջինիան գրկեց իւր տատին ու գլուխը դրեց նրա կրծքին, — խնդրում եմ, մի խանդարիր ինձ։ Թոյլ տուր ինձ, որ իջնեմ իմ հարստութեան ու անհոգութեան բարձրութիւնից դէպի մարդկային տանջանքի ու վշտի հովիտը և լսեմ նրանց հեծեծանքը, թող որ Աննա Կրոսը մի առ ժամանակ մեր տանը մնայ։ Մեր փաղաքշանքներով, բարի ու խելացի խօսքերով մենք կը ջերմացնենք նորա հոգին, իսկ նա մեզ կը պատմէ թշուառների կեանքի պատմութիւնը, ցոյց կը տայ թէ ինչ միջոցով իմ կարողութեան ու դիրքի մի աղջիկ կարող է օգտակար լինել այդպիսիների համար։

Վիրջինիայի խօսքերը հանգստացուցիչ կերպով աղդեցին իւր տատի վրայ։ Նրա բարկութիւնը իջաւ և ըսկսեց խօսել մեղմ կերպով, սակայն նա դարձեալ չէր կարողանում հաշտուել այն մտքի հետ, թէ մի որեւէ Աննա Կրոս պիտի ապրի իրենց հետ միասին միւսնոյն յարկի աակ։

— Այդ բոլորը լաւ է, սիրելի աղջիկս, — ասաց տատը, — բայց ես այնու ամենայնիւ լաւ չեմ հասկանում, թէ դու ինչո՞ւ ես ուզում, որ քո Աննան անպատճառ մեզ հետ ապրի։ Ինձ թում է, որ այդ աւելորդ է։ Ուզում ես իմանալ, թէ ինչպէս են ապրում մարդիկ այնտեղ՝ վշտի հովտում, հարց ու փորձ արա՛ Աննային, իմացիր նրա կարեքները, օգնիր նրան և ապա ճանապարհ դիր դնայ։ Վերջապէս, իրաւունք տուր նրան՝ կարիքը ստիպած ժամանակ՝ ամենայն վստահութեամբ քեզ դիմելու։ Այսչափը

կարծեմ, բաւական է, չէ՞:

— Ո՛չ, տանի ջան, դա դեռ շատ քիչ է. Դու շարունակ խօսում ես դրամական օգնութեան մասին, այն ինչ այստեղ փողի խնդիր չէ:

Ի՞նչ բան է փողը: Տպած թղթի, ոսկու կամ արծաթի մի կտոր, որի միջոցով կարելի է լցնել դատարկ ստամոքսը, ծածկել մերկութիւնը, բժշկել այս կամ՝ այն հիւանդութիւնը, բայց երբ հիւանդ է մարդու հոգին, երբ սիրան է մորմուքուում ու խիղճը ճնշուում, այն ժամանակ դրամով օգնել չի կարելի: Այդ դէպքում սիրող հոգի է պէտք, ոչ թէ դրամով լի քսակ, այլ սիրով լի սիրտ:

Երբ մեղաւոր կինը փարիսեցի Սիմոնի տանը Քրիստոսի ոտների մօտ ծունկ չոքած հեկեկում էր և արտասուքով լուանում նորա ոտները, միթէ դրամով պէտք էր հանգստացնել նրան, միթէ դրամական օգնութիւն էր պէտք նրան: Նոյնն է այժմ և մեր խեղճ Աննա Կրօսը. նրա հոգին ու սիրտը այժմ սիրով ու կարեկցութեամբ լի մեծ խնամքի են կարօտ, որ ոչ մի դրամով ձեռք բերել չի կարելի:

Պէտք է նրան բարձրացնել իւր իսկ աչքում, զօրացնել նորա թոյլ կամքը, մաքրել նորա բարոյական տիղմը. իսկ այդ կարող է անել միմիայն անձնուրաց սէրը դէպի մերձաւորը, և ոչ թէ վարձկան ծառայողի նոյն իսկ եռանդագին ջանքը. ես կարծում եմ, որ առ հասարակ մեր արած բարեգործութիւնները պէտք է կապուած լինին կարեկցութեան ու հոգատար սրտի հետ և ոչ թէ միայն դրամական զոհողութեան հետ:

Իսկ այժմ բարեգործութեան մասնակցում է գլխաւորապէս դրամը և ոչ թէ մարդը. Հարիւրներ ու հազարներ են նուիրուում, բարեգործական հաստատութիւններ են հիմնուում, կանոնադրութիւն է մշակուում, ծառայողների խումբ է կազմուում, որ իբրեւ վարձկան նայում է իւր գործին փող աշխատելու տեսակէտով, այնպէս որ բարեգործութեան մէջ, եթէ ոչ բոլորովին, դէթ մեծ մա-

սով բացակայում է քրիստոնէական սէլն ու կենդանի հոգին:

Մեր սովորական բարեգործութիւնը, ուղիղն ասած, ոչ թէ սիրոյ գործ է, այլ դրամի, որն իբրեւ փրկանք է տրուում առաջնի փոխարէն: Թշուառին, խեղճին ու աղքատին ջերմ կարեկցութիւն ցոյց տալ, նրա վիճակը թեթեւացնել, վիշտը ուրախութեան փոխել, նրանց համար գթութեան եղբայր կամ քոյր լինել, այս ամենը սիրոյ մեծ պաշար է պահանջում: Աւելի հեշտ է մի քանի ուրբալի, հարիւրներ և նոյն իսկ հազարներ տալ՝ կարողութեան համեմատ:

Եւ բանից դուրս է Պալիս, որ մենք բարեգործութիւն ենք անում ոչ թէ սրտի առատութիւնից, այլ գըրպանի: Այդ պատճառով էլ մեր բարեգործութիւնն այնքան պապ է, ձանձրալի ու ապարդիւն: Բարեգործութեան համար միլիոններ են ծախսուում, այն ինչ թէ բարեգործների և թէ բարերարեալների մէջ մի կաթիլ անգամ սէլ չի աւելանում: Առաջինները տալիս են անսիրտ կերպով, վերջինները ընդունում են առանց զգացուելու: Չկայ կենդանի զգացմունքի կայծ, որ մարդու սրտումն է արծարծւում և ուրիշների մէջ համապատասխան հուր բորբոքում և որը կարող է միշտ միլիոններ գտնել, բայց ինքը ոչ մի դրամով չի ձեռք բերուում:

—Դու երևի ձանձրացար իմ շատախօսութիւնից, սիրելի տատի,—ընդհատեց ինքն իրան Վերջինիան:—Դու, նոյն իսկ, կը դարմանաս երևի, թէ քո յիմար թողը որտեղից է այսպիսի մտքեր հաւաքել: Գիտե՞ս ինչ է, վերջին երկու երեք շաբաթուայ ընթացքում՝ ես շատ եմ մտածել ու խորհել և այժմ իմ մէջ կարծես մի հրաբուխ է եռում ու դուրս ժայթքել ուղում, մտքերս տակնուվրայ են լինում: Նոյն իսկ անցեալը ամոսոս է գալիս: Ամեն մէկիս մէջ որքան բարի օտղմեր կան և մենք որքան քիչ ենք աճեցնում: Այսքան տարի ապրել եմ և որքան քիչ եմ մտածել լուրջ խնդիրների մասին: Օգնիր ինձ գէթ այժմ կենդանի դարձի կպշելու, թոյլ տուր, որպէս սկիզբն,

գէթ այս թշուառին մի անկիւն տալու թէ իմ սրտում և թէ մեր տանը, նա այդ երկուսին էլ մեծ կարիք ունի։ Ճշմարիտ եմ ասում, տատի, որ դրանից մեր տունը ոչինչ չի կորցնում, այլ միայն շահում է։

Վիկտոր Հիւգոյի մի վէպում պատմուած է, թէ ինչպէս քրիստոնէական բարութեամբ օժտուած մի եպիսկոպոս իւր նոր պաշտօնատեղին գնալով՝ իւր ընդարձակ ապարանքի կողքին մի հասարակ ու ցածրիկ շինութիւն է տեսնում։

Ի՞նչ բանի է ծառայում այս փոքրիկ տունը.—հարցնում է նա պատահողներին։

—Հիւանդանոց է, սրբազան։

—Ինչո՞ւ է այդպէս փոքր, ձեր մէջ հիւանդներ չ'ի՞նչ են լինում։

—Ո՛չ, ընդհակառակը շատ շատ են, սակայն քաղաքը միջոց չունի հիւանդանոցը ընդարձակելու, ուստի և հիւանդները ակամայ իրար վրայ են կուտակուում։

—Ինչո՞ւ պէտք է նրանք կուտակուին մի փոքրիկ տան մէջ, մինչ նրա կողքին մի այնպիսի ընդարձակ շինութիւն կայ, որտեղ պէտք է ապրեմ մենակ ես։ Տեղաւորեցէք նրանց իմ տան դատարկ մասերում, թող նրանք լայնարձակ տեղ ունենան։

—Բայց, սրբազան, ձեր տունը որոշ նպատակի է յատկացրած։ Վայել չէ, որ ձեր տունը հիւանդանոցի փոխարկուի։

Մի վախենաք, տեղափոխեցէք հիւանդներին,—վերջացրեց եպիսկոպոսը։—Իմ տան արժանիքը միմիայն կը բարձրանայ, երբ նա կը ծառայի ոչ թէ միայն ինձ՝ Բրիտոսի անարժան ծառայիս, այլև աւետարանական կենդանի սիրոյ գործին։

—Մենք էլ, տատի, պէտք է վախենանք մեր տան արժանիքի համար, պատասպարելով Աննա Կրոսին և, յետոյ գուցէ, նրա նման մի քանիսին ևս։

Տատը երկար ժամանակ լուռ էր, յետոյ բռնեց Վիկ-

ջինիայի ձեռքն ու համբուրեց, մինչև նա կը կարողանար յետ քաշել:

— Հոգիս, ներիր ինձ, յիմար պառաւիս: Քրիստոսի հետքով ընթանալու ձեր արած խոտուածը ես մի անհեթեթ բան էի համարում: Այժմ ես հասկացայ դուրս նշանակութիւնը, ըմբռնեցի, թէ որքան բարձր մի ձեռք տուան է... Աստուած իմ, որքան կոպիտ ենք մենք ու եսական: Ի՞նչպէս մենք ամենքս բթացած ենք հոգով: Ի՞նչպէս մեռած են մեր բարի զգացմունքները: Թող Աստուած քեզ օգնէ: Արձ, ինչպէս սիրտդ թելադրում է քեզ և տայ Աստուած, որ դուք երիտասարդներդ հներից աւելի լաւ կարգաւորէք ձեր կեանքը:

Թողն ու տատը ուրախ սրտով բաժանուեցին իրարից ու իրենց սենեակները քաջուեցան:

Մինչ Վիրջինիան խօսում էր տատի հետ, Աննա Կըրոսը, իրեն պատասպարողի կարգադրութեան համաձայն, լուացուեցաւ ու հագաւ նրա առտնին հագուստը: Այդպէս մաքրուելուց ու շորերը հագնելուց յետոյ նա մի բարետեսիլ ու համեստ աղջիկ էր դարձել. նախկին թըշուառ վիճակի հետքն անգամ չկար նրա վրայ: Աչքերը փայլում էին մեղմ ուրախութեամբ, շրթունքների վրայ խաղում էր երանական ժպիտը: Նա իրան վանդակից ազատուած թռչնի պէս էր զգում: Նրան այնպէս էր թուում, որ երկար ժամանակ նստած է եղել բանտում, մութ գետնի տակ՝ իսկ այժմ՝ յանկարծ ազատուելով բանտից՝ լոյս աշխարհ է դուրս եկել: Երբեմն էլ նրան թուում էր նոյն իսկ, թէ երազի մէջ է տեսնում այդ բուրբ, ուստի և վեր էր կենում, ման էր դալիս, հայելու մէջ էր նայում և երեխայի պէս շփոթուած հարցնում էր.

— Մի՞թէ այս ես եմ, Աննա Կըրոս:

— Այո, այդ դուք էք, Աննա Կըրոսը, — տաք Վիրջինիան ներս մտնելով: Լաւ էք զգում ձեզ, չէ:

Վիրջինիան նայում էր նրա վրայ, ինչպէս մայրը՝ իւր մանկան. հրճուում էր մանկական ուրախութեամբ և ըզգում էր, որ ինքն էլ նրանից պակաս չէր ուրախացել:

Աննան բռնեց Վիրջինիայի ձեռքը և ուզեց համբուրել, սակայն Վիրջինիան գրկեց նրան ու նստեցրեց իւր կողքին դիւանու վրայ:

Աննան շփոթուելով ու քաշուելով պատմեց նրան իւր ամբողջ անցեալը: Այդ մի թէև սովորական, բայց սոսկալի պատմութիւն էր, որի նմանը կրկնուում է ամեն օր: Վիրջինիան երբեմն ընդհատում էր նրան.

—Այդ սարսափելի է ... Անկարելի է ... Ի՞նչպէս են թոյլ տալիս: Այլ ևս համբերել չի կարելի: Պէտք է մի բան անել ... Բայց ի՞նչ և ի՞նչպէս:

Աննայի պատմութեան վիրջինիան հասկացաւ, որ մեծ քաղաքները ջրապտոյտի նման պտտեցնում ու խեղդում են երիտասարդ ու որը աղջիկներին: Կատարեալ անփորձութիւնը, միայնակութիւնը, պատանեկութեան յատուկ զուարճութեանց և ուրախութեանց ծարաւը և ամեն մի քայլափոխում՝ պատահած մշտական դայթակղութիւններն օրհասական կերպով դէպի կորուստ են տանում աղջիկներին:

—Զարմանալի բան է,—մտածում էր Վիրջինիան,—այդքները ցանկով պատում են, որ անասուններից ոտնակոխ չլինին, չփչանան, փողոցների վրայ տնկած մատաղ ծառերին կից նեցուկ փայտեր են դնում պաշտպանութեան համար, ցանկով պատում են և հէնց նոյն փողոցներում առանց որևէ հոգացողութեան և պաշտպանութեան են թողնում հարիւրաւոր ու հազարաւոր ջահիլ, ձկուն, մատաղ հոգիներ: Ի՞նչպէս է, որ չեն մտածում պաշտպանելու նրանց ոտնակոխ լինելուց ... Երբ ջրապտոյտը արդէն ներս է քաշել իւր զոհին, այլ ևս հընար չկայ ազատելու: Պէտք է նախապէս միջոցներ ձեռք առնել: Քաղաքների բոլոր բաղձամարդ թաղերում պէտք է այնպիսի հաստատութիւններ հիմնել, որտեղ մաքուր, բայց ջահիլ ու անփորձ աղջիկները կարողանային նեցուկ ու պաշտպանութիւն գտնել կեանքի այլևայլ փորձութիւններից ու դայթակղութիւններից:

—Ասացէք, Աննա, — հարցրեց Վիրջինիան, — Մի՞թէ

ձեր՝ մենակութեան ժամանակի ընթացքում «Ուղիղ Անկիւնում» դուք երբէք չէք հանդիպել մի բարի հոգու, որ ձեզ պատասպարէր, տաքացնէր, սրտագին խօսքով ամրապնդէր:

Աննան մտածմունքի մէջ ընկաւ.

—Ո՛չ ... քայց ներողութիւն, միտս եկաւ. կեանքիս առանձնապէս ծանր րոպէներին մի երկու անգամ գնացել եմ քոյր Վարվառէի մօտ, նա միշտ սիրով էր ընդունում ինձ: Նրա մօտ ես ինձ լաւ էի զգում. և իմ վարած վատ կեանքը զգուելի էր դառնում ինձ համար:

—Ո՞վ է այդ քոյր Վարվառէն,—հետաքրքրութեամբ հարցրեց Վիրջինիան:

—Դա մի սուրբ կին է: Նա շատ հեռու տեղից է, օտար երկրից: Ահա երրորդ տարին է, որ նա ապրում է «Ուղիղ Անկիւնում»: Քաղաքի բոլորովին ծայրում, համարեա թէ դաշտի մէջ, նա մի տուն է կառուցիլ և այնտեղ պատասպարում է անտուն անտէր աղքատներին: Նրա մօտ են գնում ամեն տեսակ երեխաներ և հասակաւորներ, տղամարդիկ և կանայք, թափառաշրջիկներ, աղքատներ և հացի կարօտ բանուորներ: Նա, որքան կարողանում է, կերակրում է նրանց, լուանում, մաքրում ու կարկառում է նրանց շորերը. իսկ որ գլխաւորն է, ամենքին էլ սիրով է վերաբերում, ոչ ոքին ճանապարհ չի դնում առանց մի քաղցր խօսքի:

«Ահա պէտքական անձնաւորութիւն», մտածեց իւր մէջ Վիրջինիան:

Դժբախտաբար Աննան շատ բան չգիտէր քոյր Վարվառէի մասին, ուստի և Վիրջինիան վճռեց հետեւեալ օրն անձամբ գնալ ու մանրամասնօրէն տեղեկանալ քոյր Վարվառէի և «Ուղիղ Անկիւնում» վարած նրա կեանքի մասին:

Ռուս. թարգմ. Մամբրէ վարդապետ.

(Շարունակելի)